

CIRKA

GUTTA CAVAT LAPIDEM...

E PERKOHËSHME KULTURALE POPULLORE

Vjeti II.

Nr. 18.

21 Mare 1937.

PERMBAJTJA:

Gjikam	— Dishiplinë e veprim në rinë fq.	49
	— Politika demografike shqip-tare është bukë e shëndet...	51
Alauda	— Vaji (vjershë)	53
homo novus	— (Bibliografi) Goethe-Hermani e Dorothea — <i>perkëtheu D. L. Shantoja</i>	54
Shkodrani	— Shtylla e lexuesave Nja tri kater lutje Postë T. T. të Shkodrës	55
	— Nieri qi së shifej (roman i Jules Verne-s)	56
„Cirka“	— Bashkpunim për fjalorin shqyp,	58
	— Bibliografi	58
Frano Gjellaj	— Laruka e tretun (novelë)	59
D. A. Sirdani	— Drëni tu pasqyra e ujit (Vjershë)	59
Hell. Bertram	— Pse levizin planetët në trajtë t' elipsit ?	60
Lupi	— Problema të zhvillueme	61
	— (Folklore) Anekdotat Popullore	62
Laonik Megal Politi	— Tui shetitë ndër ara... (vjershë)	63
	— Për me largue të keq	64
	— Korrespondenca (në mlojçë)	
	— Perfundimi i Konkursit Nr. 7 (në mlojçë)	

Qmimi 1 Lek

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Korrespondenca e „Cirkës“

F. N. -- Firenze -- Jemi kuptue keq. Na s' e mohojmë aspak vleften e naltë të poezisë së vertetë që është përnjimënd e pá-dekëshme e së cillës nuk kanë shka i bëjnë sulmet e modave të ndrrueshme. Por motivet sentimentale monotone e njimi herë të persituna nuk janë më poezi, por bijnë në banalitet e bëhen, si i thonë italisht, „luoghi comuni“. Nuk po gjejmë kurrëgjá má të mirë as në novelen e në vjershat që kemi përpara, të cillat, për má teper, edhe teknikisht na duken të mangëta. Harti do lavrue për hart, e jo për shkëmbim mëndimesh.

J. -- Shkoder -- Njimbëdhëtrrokshi i zgjidhun, mbas mëndimit t' onë, i pershtatet veprave má të hapta e jo një vjershës së shkurtë me pak vargje. Poezija paraqitet edhe pak si e errët. Presim tjera.

Pr. L. N. -- Durrës -- Poezin bashkë me nenshënjet që na derguet kemi m'e botue, por pá mujtë m'e caktue se kúr.

Ç. K. -- Shkoder -- Kemi lëndë të shumët në poezi e prandej na duhet gjithmonë me zgjedhë má të vlefshmet. Ashtu edhe për novelen.

F. A. -- Gjinokaster. -- Novela e xanësës s'Uej meriton lavd porsí hartim shkolle, por s' mund të pretendojë botimin në një të perkohëshme. Shpresojmë të na dergoni ndonji punim t' Uejin.

MA. KO. -- Tiranë -- Muerme të hollat e Ju falemi nderës. Mbasi keni dergue 1 frank má teper, kështu pajtimi i Juej skadon me Nr. 30. Ju falemi nderës edhe për fjalë të bukura e urime që na shprehni.

DRI-DRI. -- Shkoder. -- Novela e Juej, mbasi nuk ka një vleftë të mjaftueshme në pikëpamje letrare, nuk

mund të botohet. Por gzohe mi të Ju çfaqim botnisht knaqsin t' onë për ndisít atdhétare që diftoni tuj kerkue që të dbohët fjala e huej „bravo“ që po ndihet kaq shpesh nderné, e sidomos në fushen e sportit, tuj u zevëdsue me atë fjesht shqype „të lumët“. Na jemi shumë të gzuem që fushata e jonë për pastrimin e gjuhës po ndiqet me pëlqimin má të plotë prej gjith popullit. Vetëm gazetarët nuk regjen...

D. P. S. -- Mnelë -- U jemi shumë mirënjofhtës për letren e bukur që na shkrueni, e do të mundohemi deri kú të mundemi, me i qitë në veprim këshillet e Zotnís s'Uej. Shpresojmë të na dergoni ndonji sënd për botim, e, posaçe, ndo 'i bashkëponim „për fjalorin shqyp“ për të cillin keni aq kompetencë

A. L. -- Roma. -- Ja U kemi dergue rregullisht.

LUKANIQI -- Muerme me gzim çka na derguet edhe kemi me i botue pá dyshim. Por s' knaqemi me kaq e presim gjithnji tjerat që na keni prëmtue tash sá kohë.

FIJA E DODONA. -- Shkoder. Botohet në shtyllen e lexuesave të numrit që vjen.

SHKABA. -- Kemi m'e shqyrtue edhe eventualisht m'e botue.

ELSA. Muerme. Tash botohet.

F. W. -- Tiranë -- Zgjidhja e Juej e parë e anagramit na ká bá me u knaqë tuj qeshë. Por s' patme si m'e botue për arsye nat që ju vetë i shifni... t' arsyeshme.

T J E R Ë V E

që na shkruene me pseudonim, i lutemi të na zblojën émin e vet të vertetë (i cilli rrin mshehtë në Redaksi), në kjoftë se dishrojnë me pasë përgjegje.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

E PERKOHËSHME KULTURALE POPULLËRE

Del të paren e të tretën të diele të setcillit muej

PAJTIMET:	Shqypni	Perjashta
Per 1 vjetë	Fr. ari 4.—	6.—
„ 6 muej	„ 2.20	3.—

Vjeti II. Nr. 18

Shkoder, 21 Marc 1937

Copa 1 Lek

Dishiplinë e veprim në riní.

Gjithkahë sod neper botë është një nderlikim mendimesh, idësh, teorinash, filozofinash, për me mujtë kinsë me gjetë rrugen për me largue krizen e me lëtsue vëejtjet që njerzimi është tue psue. Disa prej këtyne teorinave janë të pà-zbatueshme, disa tjera po t'u vëshin në veprim, jo permirësim kishin për të prùe, por vëejtje mà të mdhaja e mà të ndijshme e në fund mjerimin e shkatrimin e njerëzis.

Por natyrisht seecilla idé, teori a filozofi është e paraqitun me një veshë të bukur që të bân me kujtue se ká një ideal të naltë. Mbas këtij idealit rrëhet rinija, kapë një udhë të keqe, bjerr kohen mà të vjefshme të jetës së vet,

shpenzon kot e pà fryt energjit e veta të çmue-shme. E kúr mbas disa kohe fillon e shef se ky ideal është shumë i errtë e i pà-mrrijshëm, ideal që nuk është tjetër veçse utopí, atëherë e kapë demoralizimi, apatija, egoizmi. Frytet po shifën për ditë, e mjerisht edhe në rinín shqyp-tare. Por në sa kombet tjera kanë fuqí me i qindrue rrymave të reja, pse kanë një kulturë, një organixim, një filozofi sà mivjetshe, kanë, në një fjalë, një bazë të fortë e të shndoshtë, na, që jemi në një perjudhë kalimit e tranzicionit, që duem me i vùe Shqypnis një bazë të ré kul-ture, na duhet të ruhemi fort që këjo bazë mos të jetë e kalbtë e mos të vëhemi në rrezik me

Soprano MARIJA PALUCA

dy hartistat e vleritë të cillt koncertuene në soirée-n e organisueme për "CIRKËS" me 7 të m. k.

Pianisti TONIN GURAZIU

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

BIBLIOTEKA E SHKODERIT

mbarue si kombë per jetë të jetës.

Këndej prâ pergjegjësija e madhe e rinis shqyptare qi duhet të kët një dishiplinë të fort nder mendime të veta e një dishiplinë edhe mât të fort në veprim.

Masa e ré është e pajisun prej natyre me cilltina shumë të kandshme. Entuzjasmi per ç' do punë të bukur e të naltë është shprehja e zëmres së madhe të riut, shprehja e ndiesinavet të shumta e fort të ndijshme qi ngufojnë në zëmer të tij. Por mjerisht shumë herë këjo cillti kaq e bukur në vetvedi, në vend qi me kenë virtyt, bâhet ves, e në vend qi me kenë per të mirë të vedit e të shoqnís, është per dam, pse i riu prej entuzjasmit është i shtyem me veprue ngutëshem pá peshue punen mirë e pá mendue se kû del fundi. Para se me pranue létsisht ç' do idé, i riu duhet t' a studjojë punen kthellsisht, e mos të jët i shtyem prej atij mendimit qi pse një idé a teori është e ré, duhet të jët edhe e mirë, e se të moçmet janë po thue të gjitha të këqija.

Na shqyptarët — per me folë konkretisht per vend t' onë — kemi zakone të mira, të bukura, kemi mendime per koncept jete, per burri, per besë, qi na karakterixojnë në faqe të huejve e na dallojnë në mëndyrë të shkëlqyeshme. Po i shrranjosem këto të mira qi kemi, kishim per të rá fort poshtë. Rinija nuk duhet t' i perbuzin, por t' i studjojë me vemende e kthelltésisht e ká per të pá në karakterin e shqyptarit, nder mendime e zakone të shqyptarit, por të shqyptarit të vertetë e jo të bastardhuem, bukurina me të çuditë. Mbi këto studjime të bâme me qindresë, me zëll e me dashtëni do t' a shortoje kulturen e marrun, qi të dalin një kulturë vertë shqyptare e qi të mundet me një të në popull shqyptár.

Por edhe një cillti tjeter e bukur nder të

ri qi duhet të jët shkak veprimit, është shumë herë shkak degamesh, polemikash të kota, inadesh e prandej shkak mosperparimit. Emulacioni është një vyrtyt i bukur qi i shtyen të rít me veprue per me u a dalë shokëve, gjithmonë mbas një idealit shëjt. Por kúr një i ri per me u a dalë tjerve, nuk mundohet me një të vedit mât nalt, por kqyrë me ulë tjerët tue kritikue, tue shvleftsue punen e tyne, tue shá e deri tue u shpifë, tue qitë bosh punen e të gjithve, difton një zëmer të ngushtë, një zëmer pá kurrfarë ndiesijet të naltë, nonse ndoshta don me u diftue i zellshe per të miren e vedit e të shoqnís. Ky është një emulacion i rrëjshe qi nuk është vyrtyt, por ves, e qi nuk është shkak perparimit por të smrapunit.

Per me u ruejt prej këtyne gabimeve e ve-seve rinija shqyptare intelektuale duhet të kët një dishiplinë të fort: dishiplinë në të formuemt e'mendes e të karakterit të vet. Sod e mira e Shqypnis, e mira e familjeve t' ona e mira e setcillit nesh nuk lypë prej rinis vetem qi të perballojë, si dikúr, ç' do rrezik, ç' do vuejtje e të bije flí a të fitojë; por lypë edhe një heroizem tjeter, lypë punë të pádame, të perditëshme, pá u lodhë per me pajisë menden me studjime, jo sá per faqe, të kollajshme, por të mundëshme, të kthellta, serjoze, qi idé të jenë sá mât të kjarta e puna e veprimi të jenë sá mât i menduem e i peshuem e t' apin fryte të mira per dobí sá mât të madhe të shoqnís.

Këjo është rruga e drejtë gjatë të cilles dishrojmë qi të hecin rinijë shqyptare, e cilla sod mât fort se kurr është ethur me marrë pjesë me entuzjasem në mendimet e pá-rresh-tuna qi të gjith do të bëjnë per forcimin e naltsimin e Atdheut t'onë per me mujtë kështú me realizue andren e të parëve t' onë per një Shqypni të fort, të madhe e të gjytetnueme.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Politika demografike shqiptare

është bukë e shëndet...

Problemi i popullsis po rrahet në këto ditë në shtypin t'onë. „Hylli i Dritës“ (1) më parë dhe „Cirka“ (2) mbrapa e kanë vù çashtjen n'urdhënin e ditës.

Kjo gjendje e rallimit të popullsis shqiptare i bân përshtypje kujdo qi kupton randësin qi ka problemi në jeten e një kombi, di fuqin e numrit dhe si perparimi demografik ecë baras me perparimin ekonomik e politik të vendit.

Por në qoftë se na bindë në njenë ânë qenja e këtij problemi në vend, nuk na bâhet me besue tjetren. Duem me thanë se djepat e zbrazët qi ankohen të rrjedhin në masen mâ të madhe nga ato mësimet dhe ndikime neomalthuziane. Nuk e besojmë pse asgjâ nuk na bindë qi populli i ynë të ketë mbërrijë kaq' e shpejt n'at shkallë modernizimi të popujvet të nordit.

E kur thotë „Cirka“ se teorinat neomalthuziane e „birth controle-t“ kanë hÿ e janë përhapë edhe vëhen në sbatim kudo në Shqipni, e jo vetem ndër qytete, por kan muejtë me mbërrijë deri ndër male e ndër katunde, na bâhet me pvetë: a thue kaq' e fort është modernizue Shqiptari i soçëm sa të pelqejë me mbajtë mâ mirë një qën *pekinez* se sa një fëmi nen tetë vjeç?

Ket pvetje shtyhem i m'e bâ, me të drejtë, kur po në „Cirken“ shofim shkruet se edhe per Shqipni „faktorit moral është një shkak kryesuer i mjeris demografike“, „egoizmi“ e „mendimi me bâ qef.“

Por ndonse nuk duem t'i mohojmë këto arësye, prap se prap janë për ne në pjesen mâ të vogel.

E si nuk pranojmë, në vijen e përgjithët, atë qi thotë „Cirka“ se paksimi i martesëvet e i të lemevet s'është efekti i gjendjes së mjerueshme ekonomike të popujvet, ashtu nuk pranojmë atë qi thotë D. Dr. Krist Maloki se „nga aparati mekanik-qeveritar s'ka shka pritët në ket punë.“ Pse atëherë nuk do të kishte asnjë kuptim shka shkrou në „Hyllin e Dritës“ të nandorit: „që ajo ditë (21 tetori) i dha rastin dëlmenis shqiptare me u kujtue se ka edhe një rrugë tjetër per t' i marrë frënat e shtetit në dorë dhe për t' a shpjerë Atdheun dhe Kombin nër fate ma të lumtuna...“ (3) Mjafton me pasë para sysh një Itali fashiste dhe një Gjermani nacistë per me

gjikue mâ së miri se sa punë bân „aparati mekanik-qeveritar“ në duer të „një djalerije të pastër, të një djalerije vetmohimtare dhe plot aktivitet shembulluer.“

Shi në këto ditë një ish-Kryeminister, Z. Panli Evangjeli, në një thirrje bâmun popullit thotë: „Sot në këtë stinë të dimrit, më tepër se kur-ðoherë, një numur mjaft i math familjesh të vobekta vuajnë dhe luftojnë me vdekjen... Kalamajtë thëresin e qajnë për një copë bukë; dritidhen nga të ftoftit, të zhveshur e të zbathur. Nënât qajnë dhe vajtojnë dhe ato bashkë me të vegjlit; nuk kanë me se t' u blejnë bukë; nuk kanë si t' i mbrojnë nga të ftoftit. Nënâ e paveshur, mjaft e sëmure dhe e dëshpruar nga kjo gjendje mizore pret vdekjen e sajë dhe të fëmive me lot në sy.“ (Drita N. 48.- 27. I. 1937).

Një vjet mâ parë një ish-Kryeministër tjetër, Z. Mehdi Frasheri, shkruente: „...nga mungesa e produktit bujqësuer mbrenda vitit financjar 1935/36 midis popullit shqiptar u konstatue një vobeksi kaq e tepërt sa nuk mbahet mend kurr në Shqipni.“ (4)

Dhe kush mban mend mirë, do t'a dijë se pakë vjet mâ parë kemi trokitë në dÿer të Lidhjes së Kombevet për ndihmë për popullin t'onë qi po vuete për bukë.

Thohet si është vendi bâhet kuvendi, prandej aksjomi i vûm prej sociologut Levasseur: „là où nait un homme sort un pain“ (aty kù lén, një nieri dël një bukë) xën vend ndër né mâ fort se kudo tjetër — mbas shka u dÿtue mâ sipri — për me provue se mungesa e bukës, e mjeteve të rroitjes përgjithësisht, e shtynë nieren me u muejtë prej shumimit të gojëvet.

Një arësye kjo edhe për martesat e vona qi ankohen edhe në vende tjera të botës prej faktorit ekonomik e qi na duhet t' i shtojmë priken(5) dhe zakonin e mbrapësht të të hollave qi burri e maleve i ep familjes së nases.

E martesat e vona bijnë pasojë sociologjike me të leme të rralla ase ashtre.

Ergo, mâ fort se në neomalthuzianizëm, përkrahës i fortë i mjeteve vesi dhe imorale, duhet kerkue në malthuzianizëm paksimin i martesëvet dhe të të lemevet të vendit t'onë.

1) Nr. 12-dhetuer 1936: Kombi në rrezik.

2) Nr. 15-17. I. 937: Per një politikë demografike.

3) Nr. 11-nanduer 1936: Diktaturë etj. etj. faqe 527.

4) Programi i Kryeministrit. Parathanje
5) priken — papunë, dote)

Pse thotë Malthus: shvillimi i natyrëshrm i popullsis hasë në dy soj pengimesh qi quhen njeni *shlypës* e tjetri *parapàs*.

I pari vepron, tue shkaktue vdekjen e njerit, e është ajo mungesë e ushqimit prej së cilës rrjedhin lufta e epidemí, të cilat bájne kerdi nder popuj. Organizimi i pushujtë nuk është mǎ i zoti m' i qindrue smundjeve.

A nuk tha, në këto ditë, Drejtori i Shëndetsis, në një intervistë të dhanun njëj fletores së Tiranës, se arma mǎ e fortë kundra gripit — një epidemi kjo qi korrë jetë — është ushqimi i trupit?

Prandej, thotë Malthus, për me u bǎ ball pengimeve shtypëse, qi janë të përbashkëta, si për shtëzin ashtu për njerin, ky i mbarami qi ka arësytën mund t' a kufisojë shtimin e popullsis tue vù në punë pengimet parapase. Dhe të gjitha këto përmblidhen n' at ngurrim moral (moral restrain), i cilli për Malthus është i vetmi mjet me anë të cillit nieri i arësytshëm mund të sundojë instinktin dhe kësisoji sjell at drejtëpeshim midis popullsis e ushqimit.

Kjo teori malthusjane është negative për popullsin, prandej në kundërshtim me parimet e shëndoshta të moralit, të politikës dhe t' ekonomis,

(Sh. R.) Botueme artikullin e siperm të bashkëpunorit t' onë sado qi, në të gjitha pikat, nuk perkon me mendimin e shfaqun prej nesh në kryeartikullin e Numrit 15.

Lexuesat t' onë e mbajnë mend se n' at kryeartikull na thojsim se faktori moral është një shkak kryesuer i mjeris demografike edhe në vend t' onë, kurse bashkëpunori i ynë ket faktuer don m'e zbritë s' pakut në rendin e dytë, tue i a lanë shkakun kryesuer vetem faktorit ekonomik.

Bashkëpunëtori i ynë nuk pranon atë qi thame na se paksimi i martesave e i të lëmeve s' është efekti i gjendjes së mjerueshme ekonomike të popujve. Eprá statistikát zyrtare të të gjitha shteteve provojnë të kunderten, e mjafton me marrë në dorë çë do traktat statistikét demografike per me pá në mendyrën mǎ bindëse se perqindja mǎ e madhe, shum mǎ e madhe, e numrit të martesave e të të lëmeve është nder klasat e popullit me lível ekonomik t' ultë, se nder ato mǎ të pasunat, gjǎ kjo qi provon se faktori ekonomik nuk kënka prǎ kavija e parë e krizës demografike qi bǎn me vujtë shumicën e popujve të kulturuem, ose mǎ mirë me thanë, të hiperkulturuem. A nuk tha shi nder kto dit edhe Prof. Pende, një auktoritet me famë botnore në lamen e shkencës mjekësore shoqnore, : „... rrájet e iponatalitetit (paksimit të lëmeve) janë esencialisht në lamen morale e jo ekonomike.“ ? (Shif „Gazzetta del Mezzogiorno“ Nr. 57, 6 Marc 1937). Mjerisht në Shqipni t' onë na mungojnë fare statistikát analitike në ket lámë, por edhe në mungesë të tyne tezi i ynë mbetet plotsisht i provuem, sepse jemi një vend i vogel, e çë do vrejtes edhe sadopak objektiv e shef kjartë se në të cillat klasë të popullit ndollë shumica mǎ dermuese e martesave e të lëmeve, a nder ato pasanike e të mjesme, a por nder klasë puntore e mǎ t' ulta. Pa fare dyshimit, nder kto të fundit. Klasa e nëpunësave, me një t' ardhun të sugurtë e

dhe me të drejtë urrehet,

Por ajo qi tha Malthus: t' efektit të kushteve ekonomike mbi « ngurrimin moral », ka mbetë e provueme.

Populli është plot prirje psihologjike m' u shtue, por mbi shtimin, sasin e cillsin e ndikojnë rrethana të ndryshme biologjike dhe ekonomike-shoqnore.

Fenomenet demografike janë bǎ landë e hapë studjimi, sot mǎ fort se kurrë. Hetimet, prandej po shumohen per me vertetue vajtjen e të lëmevet, në themel të rrethanave qi ndikojnë mbi ta e me nxjerrë të gjith ato lajme të sakta të fenomenit qi mǎ fort intereson m' u ndjekë në shvillimin e tij.

E ky punim është kujdes i posaçem i Institutit të Statistikës, i cilli mbledhë landen për me i a shtrúe kompetentëve për studimet e tyne.

Numrat demografikë kanë veshtrime të ndryshme vendi dhe kohe.

Sa për vend t' onë, na kavin mund t' a përmbledhim në ketë binom: Bukë e Shëndet dy kushte kryesore per shtimin e popullis shqiptare.

Bari, fruer 1937.

Gjikam

të caktuem, mǎnd të thirret pa dyshim në Shqipni një nder klasët qi a mǎ rahat. E sǎ është numri i nëpunësavë qi martohet për gjith vjet në në Shqipni? I pakët, mjaft i pakët. „Nuk del hesapi, me ket rrogë të vogel, me ngrehë familje, me pasë fmi“ vikatë nëpunës shqyptár qi është beqar ose qi i kufizon vullnetisht të lëmet. E nuk mendon se po të thojsin kështu klasët e popullit mǎ t' ulta se aj, të cillave mǎ me arsye s' do t' u delte hesapi, numri i martesave e i të lëmeve në Shqipni kishte me mbrrijtë gadi n' asgjǎ, kishte me kënë deka e popullit shqyptár.

Me gjith këtë na jemi plotsisht një mendimit me bashkëpunëtorin t' onë Gjikas per me i dhënë faktorit ekonomik randësin qi i perket. Gjëndja e mjerueshme ekonomike është edhe një shkak i mjeris demografike, por jo shkak kryesuer. E këtë e kemi theksue edhe në kryeartikull t' onë të përmendur ku kemi propozue edhe masa ekonomike në favor të familjeve me fmi shum e të nëpunësave me familje.

Përmirsimi ekonomik kishte me ndimue pá dyshim fuqis demografike, por, mbas mendimit t' onë, gjithmonë nder klasë t' ulta e qi e kanë rrejtë të shndës të karakterin moral, të cillat në ket mëndyrë kishin m' e shtue edhe shum mǎ teper frytnin e vet, në sǎ qi, per klasët e pasura, qytë kǎ morali është i prishun e egoizmi mretmon, nuk kishte me pasë marrfarë influksit, por vetem munden me prde efekte të dobishme vepra edukatëse e masat fiskale.

Ky është mendimi i ynë, por na mǎ shum anë presim një bashkëpunim me mǎ të gjat prej studjosash permbi ket çashtje qi me shum arsye kje thirrë problemi i problemave “ e qi, per arsyenat e jemi mund të parashatrojmë n' artikullin e mëparëshem, kǎ një rëndësi jetësore per Atëdhën t' onë.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

V A J I

(G. B. NICCOLINI)

Po kjan! me rubë lott t' u
Ti kot me i mshehë po don...

Shauret duel para shpirtit!

A t' bje nder mënd? a dron?

Ah! Thue se e keqia e tashme

M' e bá t' mjerë nuk mjaftote,

I rrmjem nieri nder gjiret

E kohes fuqiplote,

O para o mrapa siellet

Tash tucë, tash i pënduem,

Prej pikës s' padëshme, motin

Që dën e pámbaruem.

Shpejt ditt ké pá tuj hikun

E t' blérten moshë plot shpresa?

E n' ánderr t' jetës tue u shdukun

Má t' bukurat shemblesia?

Orët me stolí t' shkelxyeshme,

Me lule t' kunorueme,

E t' ardhshmes kohë e hapin

Mretnin e pámbarueme;

Njimi mndyrësh ato vallen

E gersketojnë nper éré;

Por lulet e shpresës thahen

Sá t' kputen, me një herë.

A u ké besue premtimere

T' dashtnis qi kurr s' mbaron?

Po e kpute at drandofille,

Kjo t' thër, veshket, kalon.

Kjáj, e kú vesk i sýve

Mizorin tash e mûen:

Sá e madhe á knáqa e 'i t' puthunit

Kuer vajin aj e shuen.

Por nuk ástht thanë te fshámeve

N' ket mergim t' zí me i hikë,

E lott qi derdhë i mjeri

Me i terun nder qerpikë.

Tash qi, si nánë e dashtun,

Ti i rrín fmís s' yt per brí,

Má t' paren gjáhë te nieri:

Vajin, ti ké me ndí.

Ký shpírt i njomë qi n' dedin

E t' kénunit ká rá,

Po kje se e lshon t' idhtë vajin,

Do t' thuesh se s' din kurrqjá?

Djepi me dhima i mbushun

I gjet një s' létës aní:

Porsá léjm, valët e fatit

Na turren me furí.

Kjan i pënduemí, i mjeri,

Sunduesi e shkarthi i ngratë;

T' gjith jém fajtorë, por lodja

Ástht, po, má e mira uratë.

Ti e din se mson Dashtnija

Fjalë t' amla plot me gzime;

Por veç e naltsojnë nieren

Fjalët qi dikojnë prej dhime.

Nder kángë me i shprehë kto t' thanme

Dikuer un u mundova,

E shpírt me i dhanë truporis

Si Pigmaljon shpresova.

Gjithnji e shterngoj e dridhem...

Por s' ndín. e mue po më qasë,

Vorrin nder mënd tuj m' qitun,

Mizore e ftoftë një rrasë.

Ah kjáj, po: ditt e mija

Kujdes i rándë salvon,

E vala e mráme e kobit

E rrebtë á kah m' rrethon.

Si t' ishem e pikzueme

Mbë mûr t' keq një flyrë e kotë

Shpejt jam tash ún kah shdukun

Prej sheshit te ksajë botë.

Lumnín pásh ánderr eadín

Zog shqypjet e kujtora,

E tash te aj shkrep jam mbetur

Kah me flutruem mundova.

Por para se e m' shtrijë deka

Mbi sý tijn e amsham,

Lott nder te t' shndrisin, t' çllve

N' qitll gziimi u eje premtimem.

Alauda

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

BIBLIOGRAFI

Goethe-Hermandi e Dorotheja

përkëtheu D. Lazër Shantoja

h. n. — Si t'ia bëmë, z. Drejtuer? Më keni qitë ngusht me këtë përkëthim të D. Lazrit. Si thoni, a me levdue, a por jo?

Drejt. — Bân si të dijs. Ti lexue e ké, shqyr-tue e ké, e tash s të jet tjetër veçsë me vûe dorën në zëmër e me gjykue páansisht. Në pate lavde, thueji; në pate vrejti, mos i hesht: në pate haj lavde haj vrejti, shfaq këto edhe ato. Un tÿ librin ta kam dhënë shi për këtë qellim: me më shkruet mbi të një gjykim të drejtë, krejt ashtu si ta ndien shpirti e ta pranon arsyeja.

h. n. — Eh, z. Drejtuer! s ká gjá mâ kollaj se me thënë: «Bân si të dijs!» Ásht e vërtetë se un e kam lexue e shqyr-tue, por halli i madh ást tash qí më duhet me e gjykue botënisht, e pá i mbajtë krah, e pá e sulmue për smirë, tekje, a por me qellim qí me u dukë kritik i hollë tue u bâ vrejti përkëthimevet të njëj D. L. Shantjës. Shkurt, gjindem ndërmet dy zjarmash. A bân me ia bâ Ju vetë këtë recensjon? pse ju merreni vesht mâ lehtë me shoqishojnë; e, në mos gabosha, D. Lazri U a ká pasë drejtue një letër të hapun mbi përkëthimin e *Pinokut*, prei faqesh s' Illyris të 1935 sës, s di j në të cillin numer, e...

Drejt. — ... më pat levdue, po don me thënë ti, e prandei s ást mirë qí shi prej fletësh së njëj fletores qí drejtoi un mos t' i shpërblehet ai lavd në këtë rasë?

h. n. — Vjen prei veðit.

Drejt. — Aspak! Madjë, në daç me e dijtë új, D. Lazri ást një así njerzish qí thymjamet e modës nuk i ká fort për zëmër, e në vend se me i hî në hatër, ai qí ia bân i neveritet E ást gjá e arsyeshme, pse njerzit si ai janë të gatshëm me dyshue mbi objektivitetin e recensjonit mâ fort kúr i levdon kush për së tepërm se sá kúr i kritikon me pá-ân-sí e vërtetsí. A jemi marrë vesht tashti?

h. n. — S ká mâ bukur. E mandei po të ndjekim atë rrugë dikush qí s priton me lehtë çohet e të na thretet rrezhonalista, e s di j çka tjetër.

Drejt. — Po prá. Shoqí i ndonij Kudret Kokoshit qí, tue dashtë me çue në qiellë pá farë arsytimi Lasgush Poradecin, të çohet burri i botës e po don me i xânë për mâ pak se Lasgushin të tânë letrarët e poetët qí gjinden këtë lart në Shkodër. — (Arbënia — 11 Tetor, 1936).

h. n. — Edhë un prá po mundohem mos me iu shmangë së vërtetës, përsá më pret kjo me njëja e ême.

* * *

Kush të lexojë me vëmendje djalogun e shkurtë fill këtë sipri, fare lehtë mund të kuptojë se sá punë e vështirë ást kritika e recensjoni i ndërgjegjshëm këtë ndër né, pse duket se na endë s i kemi rá teste një mënyrës pak a shumë të përgjithëshme, me të cilën do të mÿjshim mandei me i gjykue veprat letrare, e bashkë me to çdo tjetër veprim t' onin. Shkajqet janë të shumta për mos me thënë të pá-njeshme. Por un kujtoi se sá për përkëthimin e Hermandit e të Dorothes qí D. Lazri na e fali në vj. 1936, puna flet vetë, e s ást nevoja as me e marrë e me ia çue në qiellë miqët e dashamirët e tij, as me e kapë e me ia qitë poshtë me do arsytetime sofistike qí mjerisht do njerz të *kullturuar* soð po i përdorin mjaft shpesh. Un sá për veði e lexova e u kënaqa, e shqyrtova e u binda se D. Lazri përkëthen me të vërtetë *shqip*, e edhë bukur, përposë ndonij gjásë së vogël, si p. sh. (Kangë VI. vv. 68-69)

E fati u suell kah ana

e Gjermanve, e tym dos' Frëngjt muerën ikën.

Ku shprehja *tym dos'* nuk më duket e dëjë as për pëndën e Goethes as për atë të përkëthyesit t' onë të çmueshëm. Prap dikú tjetër gjëje shprehjen: „*me bâ bish*“ e as kjo s ást e bukur, pse tepër, tepër e zakonshme, për mos me thënë vulgare. Atÿ-këtú mandei gjinden trajta të reja giúhe si: „*për grazhò deshruesa*“, „*fjal' flutruese*“, „*shum-lakmuesa*“, qí s më duken as të natyrës së giúhës shqipe, as krijime të bukura qí me kohë mÿnd të ngulin në giúhë. Ká edhë ndonji trajtë tÿpërsoskënishte si: „*loste*“, „*pastaj*“, edhë tepër gëgënishte, sidomo njat „*njer*“ qí s më shkon fare.

Por këtyne ðromca e të vocrra të mbetash u rrín për báll bukurí të shkëlqeshme giúhe e shprehje, sikursë këtë:

*Kshtë foli e zdrypi me përsjellsin poshtë
nëpër kámbet e gjána 'shkall's, e mbi mur t'rogël
ndëjën të aj buz' tonit. Me mbushë ujë
u përul easha, e djali mu' katrorën
tjete në dorë krye dh' ai peruli.
E n' kalërtin e qiellit pan' fytyrat
tÿne si n' pasqyrë kah valaviteshin,*

Kangë VII, vv. 49-55

Hermandi e Dorotheja qí për të parën herë

rrijnë afër njani tjetrës. A nuk frÿnë këtû një fillad të tånë âme giûhe e poezije shqiptare? Me të thânë mendja se njitash po krijohet së pari në shqip e jo se po përkëthehet.

E në kangë të katërt, qi tham se do t'i pëlqejë gjithkuj permbi të tjerat, po shkpus vetëm këto vargje:

*Por shkoi mâ turbullueshem mbasi thirrë
e pat djalin dy herë e tri, e përgjegje
i kthen shumhershë veç jehona, e cila
ushtoi t' madhe prej pyrgjeve t' qytetit.*

(Kangë IV, vv. 50-53).

E ama kâ dalë me kërkue të birin (Hermandin), qi s' dihet se kah kâ shkue. Ky vargu i fûndit më kâ bâ një përshtypje të posaçme posë çdo vargut tjetër nepër krejt librin. Ky mûndet m' u dâ dÿsh: „ushtoi t' madhe — prej pyrgjeve t' qytetit.“ Pjesa e parë është efekti, e dÿta shkajku. E para me të vërtetë ushton të madhe e na paraqet muret kyklopikë qi këthejnë ushtimën e zânit qi â përplasë për to, e dÿta merr një hov tingujsh së prehtë, kështû qi para sÿsh s' onë, posë muresh të tånë sjetulla, gërmađa e shpellina, dalin edhe pyrgjet e hjedhuna kah qiella. Mjeshtri e vertetë intrinseke e tehnikës së vargjevet qi njëj përkëthyesit i del e mundun, thueja se, vetëm atëherë kûr ai i tretun e i zhytun në çka kâ para sÿsh përkëthen i kallun fantazije, porsî bâte poeti vetë kûr e krijote atë vepër. — E mbassi po e kemi fjalën te metrika, dÿ fjalë edhe mbi të. Shumë njimbëdhetërroksha në këtë përkëthim marrin theksën tonike mbi rrokët: 3, 6, 10, çka i ep vargut një shpejtî, e zhurmë, e ndonji herë rrapamë qi, mbas mëndimi s' im, s' u dojshin. Duket se përkthyesin e kâ habitë hegzametri, masa metrike e klasikvet, të cillën s' desht me e përdorue në giûhë shqipe për arsye të vetat qi na i thotë në parathënie, e mirë kâ bâ; megjithse un kujtoi se natyra e giûhës s' onë u përshtatet mâ teper vargjevet rrythmike se sâ vargjevet tonike. E tham se tash vjen koha qi mundet e do të përdoret në shqip metri klasik, është e dijtun, mbassi të gjëjmë një rrugë të ré, tue u pështetë mbi rregulla paksâ të ndryshme prej metrikës greke-latine. Kam vërtetë edhe se shumë vargje të Shantojës sosin me një fjalë rrshitse, si vargu 55 i kangës VII (shif sipri), ose me një fjalë cunge si:

ndë kamb't t' saja i përgjak't u tarolang.

(Kangë VI, v. 150).

Por mbassi e dij se, tue i prûe un si të pëpërdorshme këto vargje, D.Lazri kishte me më shtî në rradhë të pedantavet, e me të drejtë deri dikû, po i tham vetëm se ato me fjalë cunge në fund i kâ përdorue pak si shpesh e pá nevojë. Ky qi prûna si shembull është me vënd e s' kâ si bâhet mâ i bukur, sidomos për atë shprehje të plot-fuqishme të verbit: „u tarolang.“

E fundi? Fundi: Kish ta kishte fatin me e lexue e me e studjue çdo shqiptar (me shkollë, me mënd e me zëmër këtë xhevahir të Goethes qi na e fali në një giûhë vertë shqipe një puntuer e dashamirë i Atëdheut, kështû qi njezt e kulturume sidomos të kenë rasë me e marrë përkëthimin e tij si shembull pûne, e pune së bukur e me vëlerë të naltë në daç kombtare, në daç artistike 1). Pse ky përkëthim është një grusht i vërtetë hundvet t' asajë çetës së vetë-quejtun kulture qi s' bân tjetër veçse me u sjellë të gjithë ditën e lume lavërdâ kafevet, e me dÿ-tri shkarravina qi kâ botue mbë ndonji të përkohëshme kote, bâ apostafat për të, don me na u paraqitë si çeta udhëheqse e djelmënis kah rrymat e fatet e reja.

Vepra e D. Lazrit është një gûr shumë i çmueshem qi i shtohet letratyrës shqipe, e difton në mëndyrën mâ të kjarët se gjuha e jonë, po të përdoret prej një njerit të zotit sikurse D. Lazri, ep mundësi përkëthimit edhe për çë do kryeveper tjetër të letratyrës botnore.

Shkodër, Marc, 1937.

homo novus

1) Mjerisht libri kushton pak si shtrëjt.

SHTYLLA E LEXUESAVET

Marrim e botojmë:

Nja tri-kater lutje Postë T. T. të Shkodrës

Tue qenë se shperndamja e postës nder dit festash vonon mâ teper se dÿ orë, do t' i luteshim Drejtoris së Postës s' onë qi kuer të ketë postë të shumtë me qitë një lajm në koridor se «prej se është postë e shumtë sandte, nuk mund të shperndahen letrat, vetëm mbas orës X» kështu qi me këtë mëndyrë publiku i shumtë qi mbliðhet ç' do natë, të mos qindrojnë në kambë me orë per shkak se letër-përdasat vonojnë për t' i rendue letrat etj.

Mbassi taksa e kutijave postare Friari 24 në vitë e caktueme me Ligjë është e naltë për tregtarët shqiptar, — gjâ qi vertetohet boshatisja e tyre — kishte me këne e arsyeshme t' i rraportohet Drejtoris së P. P. T. T. qi kështû këjo të bâjnë një projekt-Ligjë për zbritjen e taksës, ose ligja sikurse dihet bâhet si mbas kohet. Prâ këtu arka e Shtetit kishte me pasë qi fitim të mirë.

Telefoni. S' mblidhet dot i luteshim m' u ndermjetsue për një linjë direkte Shkodër-Tiranë pse si mbas informata qi kemi një linjë telegrafike Shkodër-Lesh-Miloti qi është e veçantë me linjen telegrafike Shkodër-Tiranë mund të hyen në linjen Shkodër-Tiranë dhe linja e posaçhme mund të zgjatohet prej Leshi ose Miloti deri në Tiranë për t' u përdorë për vijë telefonike Shkodër-Tiranë qi është aq e domosdoshme për ketë qytet.

Shkodrani.

Nieri qi s' shifej

16)

roman i Jules Verne-s

Mira, mbë gjûj në bankë të vogel, rrite me krye ultë, Marku bri soje nuk i a date asnjë herë syt.

Mesha filloi me gjith at madhëni që kisha katolike u ep ceremonive të jashtëzakonshme.

Mbas Unjillit, meshtari u drejtoi dhandërrit e nuses një fjalim të shkurtë. Flitte me zâ t' ultë, zâni i i një plakut që ká flokët e bardhë. Tha pak fjalë të fjeshta, që do të kën shkue në zëmer të Mirës. Lavdoi virtytet e saja shpijake, virtytet e familjes Roderich, bamirësin e asajë familje ndaj të vorfnit. E shejtnoi martesën që bashkote një Françez me një Magjarre e u lut që bekimi i Zotit t' ulej mbi ta.

Si mbaroi fjalimin, meshtari plak u suell kah lteri, për me thanë uratët e „offertorium“-it, e në njëanë dhe në tjetren anë të tij u vuene djakoni e subdjakoni.

Po e perskruej pikë për pikë ket meshë martesë, pse imtimet e saja më mbeten kthellsisht të gdhënuna në mamende t' eme e kujtimi i tyre nuk kishte për t' u shlye kurr.

N' at ças prej tribunës s' organit u ndi një zâ i madhënueshëm, i percjellun prej një kuarteti vjolinash. Një tenor i permendun në Magjarrí, po këndote himnin e „offertorium“-it.

Së mramit meshtari, tue pasë për âne dy ndimësat, u avit të fejuemve e xû vënd para tyre.

— Mark Vidal — pveti me zâ pak si në të dridhun, por që të gjith muejten me ndi, kaq i madh ishte heshtimi — a don me marrë për grue Miren Roderich?

— Po, — pergjegji ëm vllá.

— Mira Roderich, a don me marrë për burrë Mark Vidal-in?

— Po — pergjegji ajo me një fije zânit.

Para se me shqyptue kto fjalë, meshtari kishte pasë marrë prej t' ëm vllá unazat e besës, që i bekoi. E në sá ishte tue i a shti njëanën në gisht të nuses...

N' at ças shungulloi një brimë, një brimë e madhe gjamet e mneret.

E qe se çka un pásh, çka pán njimí vetë bashkë me mue.

Djakoni e subdjakoni u rrxuen si të shtyem prej një fuqís dermuese; meshtari me buzë tue u dridhë, me fëtyrë të çartun, me sy të tretun, dukej si tue kapërthye me një fantazëm të pápashem, e në fund u rrxue edhe ai...

Mandëj shpejt mrapa, pse ndodhjet u shvilluen

me një shpejtsí të madhe, si vetima e kurrkush nuk kje gadi me u ardhë në ndimë, as me kuptue gjá, kje rendi i Markut e Mirës që kjene edhe ata shtye keqas e gati qitë për tokë.

Mandëj njana unazë kje hjedhë kah fundi i kishës e tjetra më rá ftyrës me hov.

E atëherë qe çka ndjeva. Njimí vetë tjerë ndine si un kto fjalë, shqyptue prej një zânit të mnerëshëm, një zâ që e njëfëshim faret mirë, zâni i Guljelm Storitz-it.

— Mallkimi u raftë dhandërrit e nuses... mallkimi u roftë!

Ky mallkim, që dukej si të vite prej një botës tjetër, bani m' u dridhë të gjith çka kjene aty. Mira, porsá u çue, rá fikët, tue lshue një zâ të thekshëm, në krah të Markut të mneruem.

XIII

Fenoment që kishin ndodhë në kishë të Ragz-it si edhe ato në pallat të Roderich-ejve, kishin një qellim, ashtu edhe rrjedhimi ishte i njëjtë. Kurrkush tjetër por vetëm Guljelm Storitz-i ishte auktori. Me thanë se ishte loja e një nierit me zotsí për kësi punësh?... Nuk m'a mbushte mendën, as shkandulli në kishë, as vjedhja e kunorës së martesës, nuk mund t' u besote se ishte shkathtësia e një lojtarit. Mue m'a hate mendja se ai gjerman kishte trashigue prej t' et ndo'i mshehsí shkencetare, ndo'i diktim të pánjoftun e të pakalxuem që i epte fuqín m' u bâ i papashem... E tek e mramja pse m' u çuditë?... A s' kishin për të mujtë disá rreth të shndritëshme me pasë vetín që me kalue nëpër trupen si t' ishin krej xhamit?... Por un jam kah tres teper larg me mendime...

Punë kote, mendime kote që un u ruejta fort me i a diftue kuej.

Çueme Miren në shpirt gjithnjë njëkët. Kje bárt n' odë të vetë vëndue në shtrat për tanë mjekimet e kujdeset nuk vjen me e pue në vëdi. Rrite shtang e pafuejshme me gjith mjekimet e pafuqishme të doktorit. Porse fryrë mërrte. Thoshe me mend se si ka mujtë me mbetë gjallë me gjith ato të mjekimeve se s' kjo e mramja nuk e ka mytë menjihere.

Shin mjek kolegë të doktorit, i a mrrijten menjihere në pallat. Rrethojshin shtratin e Mirës, e shime pá rrejt, me sy mbýllë, ftyren si qiri, par

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

zmen të çuem prej të rrahun të parregullt të zëmres, e fryma me të zi m' u ndi, thue se njitash po mbaron!...

Marku i mbate duert. Kjate, e thirrte, lutej:

— Mirë!... Mira e ëme!...

Me zâ të thekun e tue dñesë, zoja Roderich s' prâte tue thanë, por kot:

— Mirë... moj bîj... qe nana e jote afer fejet... Mirë!

Vajza nuk i çilte sût. as nuk ndijte.

Atëherë mjekët i dhane bare mâ të forta. Dukej si të vite pak në vedî... Buzët diçka doshin me shqyptue, por nuk kuptohej gja, gishtat e dorës së sajë xunë me luejt në dorë të Markut, sût i u çilen per gjysash... Por një shikjim si i tretun, diftote se i mungote drita e mënðes!...

Marku e kuptoi menjherë. U smrap, tue lshue një brimë:

— Ra luejt!... ká luejt!...

U lshova mbi të e e kapa si më ndimoi edhe kapiðani Haralan, tue dñashtë mos t' ishte edhe ai kah lute meç. Na u dñsht me e çue në një odë tjetër e mjekët me të zi muejten me pritë qi ajo krizë e tija mos të shperthete keq.

Si kishte per të mbarue aj dram? A mund të kishte nieri shpresë së Mirës kishin per t' i ardhë mendt e krës, e se ajo krizë nuk kishte vonue per të kalue?

Kapiðani Haralan, por sá kje vetem me mue, më tha:

— Duhet m' i dhanë fund!...

Si fund?... Çka dote me thanë me at fjalë? Qi Guljelm Storitz-i kishte këthye në Ragz e s' kishte kush me kënë tjetër veç se ai auktori i atyne ndodhjeve, nuk kishte dyshim. Po si me e gjetë, si me e kapë at nieri qi s' shifej?

N' e nesre kje fort levizje e gadi si të perziem në gjytet... U pá prej të gjithve se punët qi kishin ndodhë në pallat të Roderich-ejve kishin lidhëni me ato të kishës. Nder të gjitha shpijat e familjet ëmni i Guljelm Storitz-it permendej si ëmni i një nieri të çuditëshem, të një fatazmes qi jetote në heshti mrënda kater mureve me dritësore mbyllë t' asajë shpi në rrugen Teqeli.

Nuk ástht per t' u çuditë prá se, para se të ha-pej fjala mirë, popullsija ngau kah ajo rrugë, e shtyeme prej vedit pá dijt as ajo psehin.

Kështu kishte pasë kenë mbledhë populli edhe ndër vorresa të Spremborg-ut. Por atje bashkëgjytetasit e shkencetarit kishin uzdajë per ndo 'i të páme të mrekullueshme e nuk kishin ndo 'i mní kundra tij, sá qi këtu popullsija ishte zemrue fort per punë të kqija qi kishin ndodhë në kishë e qi i

bâte mnerë.

E zemrimi vite tue u shtue. Prandej sundimtari i Ragzi-it, në kujdës per ket punë, dha urdhen kryëtarit të policís me i mârre të gjitha masat qi e lypte rasa. Kje nevoja edhe me çue disá ushtarë per mproje të shpís të Guljelm Storitz-it në rrugen Teqeli, pse ishte friga mos t' a msyete populli.

Idët e mija vishin tue u konkretixue e kishem mrrijt me e pranue një mendim qi un n' atë parë e kishem qitë huq. Me kenë prá se ky mendim i emi, qi një nieri të kët fuqín me u bâ i pa-dukëshem, punë mos me u xanë besë, por qi nuk më dukej, me çka kishte ndodhë, per t' u qitë poshtë, qetësija publike kishte per të kënë fort e vshtirë. S' kishte me kënë mâ asnjë nieri i sigurtë. Pse Guljelm Storitz-i kishte këthye në Ragz pá mujtë me e pá kush, as nuk mund të thote kush se ástht largue prej Ragz-it. Një arsye tjetër frige: a e kishte ruejt ai vetem per vedí mshehsín, si ishte gjasa, e diktueme prej t' et e lanun vetem atij trashigim? A por edhe sherbtori i tij Ermani mund t' a perdorëte? Nuk kishte mujtë me e perdorë edhe ndo'i tjetër per fitim të Storitz-it a edhe per fitim të vet? Kush kishte mujtë me i pritë qi të hijn nder shpija, kúr t' u ishte tekë? A thue nuk kishte mbarue atëherë qetësija, intimiteti i familjeve? Me gjith se kishte ndëjë nieri i ndryem në shpi të vet, a kishte kenë i sigurtë qi nuk ástht i veshtueme prej kuej, i páam prej kuej? E në rrugë friga mos të jësh i ndjekun prej ndo'i nieri qi nuk shifet, por qi të shef e mund të bâjë me tý çka t' i kët anda!... Ç' farë mjetesh me perdorë per me pritë vepren e një bákeqit, qi mund t' ishte aq e kollajshme? Gjith këto punë a nuk doshin me thanë shkatrrimi i shoqnís së njerzimit.

U suell atëherë neper mend kujtimi i ndodhjes në shesh të tregut Coloman, qi un e kapiðani Haralan patem kënë pranë. Një burrë pat thanë se kje shtye keqas e rrxue per tokë prej një nieri të pápa-shem, e gjith ndodhjet mandej mrapa të shty-shin me mendue se ai burri kishte thanë të vertefen. Pá dyshim qi do t' a kët ndeshë Guljelm Storitz-i tue kalue; josë Ermani, ndo 'i tjetër. Gjith-kuej i hini friga mos t' i ndodhëte s' atij, e sejcilli nieri tue shkue rrugës drote mos të ndeshhte në nieri qi s' shifej.

Mandej u rá në mend qindëv purat e lajmimeve të martesës në kishë lutherale të shkyeme e të qituna në tokë, e, tue ba perkujcimin në shpi të rrugës Teqeli, zhurmë e të cumit të një nieri të pá-dukëshem, e gafa qi kishte rá disi prej vedit mbi tokë e thye

(Vijon)

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Bashkpunim per fjalorin shqyp

Shofim me knaqsi të madhe se randësija e të mledhunit të folklorës, të këtij visarit t' onë populluer, mbi të cillen kemi shkruar qyshë në numrin e parë të së perkohëshmes s' onë, tue parashtue per ket qellim të gjitha forcat t' onë sado të vogla qi janë, ká gjetë pelqimin ma të haptë prej anës së lexuesave t' onë, prej të cillëve marrim bashkpunime të pamëshme per ket rubrikë, e per ma teper shofim se apeli i jonë ka mrrijtë medje me pasë një jeh të haptë edhe nder fletore e të perkohëshme tjera kombtare.

Na kemi vijue gjithnji me dhanë kontributin t' onë sado të vogel në ket veper të çmueshme, tue pasë perkrahjen e ndimen e bashkpunëtorëve t' onë, të bindun, se me këtë i báhet një sherbim i madh çashtjes randësiplote t' etnografis kombëtare.

Një randësi të tillë sá të mbledhunit e folklores, por edhe njiqind herë má të madhe, ká edhe çashtja e të mbledhunit të visarit të gjuhës. Sikuersë e ká theksue edhe bashkpunëtori i ynë gjuhsuer në një artikull të dalun në kto shtylla në një numer të mapparshem, një sasi e madhe fjalësh, frazash, proverbash, etj. fjesht shqype qi populli i ynë i ká ruejtë rrokull shekujve e deri sod e qi perbajnë aq gur të çmueshem në kunoren e shkelqyeshme të gjuhës s' onë, janë tue rá në harresë e tue humbë per gjithmonë prej pa-kujdesit t' onë me i mbledhë e me i pshtue tue i ruejtë qi të bájne pjesë të tansishme të fjalorit të gjuhës s' onë.

Shum të perkohëshme shqype kanë shvillue e janë tue shvillue veprimin e vet në ket lámë, e edhe e perkohshëmja e jonë dishron qi të mund t' api deri

kú të mundet, kontributin e vet në fushen e kësajë pune kryekreje per dobí t' Atðheut.

Na e dijmë se në gjin e atðhetarëve t' onë të shumtë janë ata qi — sikuersë me te mbledhun të folklores — ashtu merren edhe me të mledhunit e visarit gjuhësuer, por deri sá mundi i tyne mos të kët rasë me dalë në shesh, m' u botue e me i u bá i njoftun botës shqyptare, fryti i asajë punë mbetet i kufizuem e i pá dobí per çashtjen e gjuhës. Per ket arsye që prej këtij numer po hapim ket rubrikë në të cillen thrasim me bashkpunue të gjith lexuesat e bashkpunëtorët t' onë, të gjith intelektualt e ata qi dijnë m' e çmue randësin e gjuhës në çashtjen t' onë kombëtare, tue i lutë qi të mundohen me mbledhë e me na i çue të gjitha fjalët e rralla, frazat, proverbet, të pabotueme deri tash. Në rasë dyshimi se një fjalë e rrallë o frazë a asht a por jo e njoftun, e pábotueme, asht má mirë me persritë botimin se sa me kënë në rrezik qi ajo fjalë o frazë të humbi.

Në ket rasë i lutemi bashkpunëtorëve qi të kén para sýsh këto pika :

1. Me na dergue fjalët e rralla të marruna prej gjuhës së gjall të popullit e jo neologismet e hartueme.
2. Me diptue burimin, ð. m. th. vendin, me rrethana tjera, se kú ajo fjalë ndihet.

3. Me dhanë shvillimin sá ma të haptë të veshtrimit të fjalës ose të frazës, tue e plotsue po kje nevoja me fjalën pergjegjse në ndonji gjuhë të huej.

Shpresojmë se lexuesat t' onë kanë m' e çmue randësin e nevojen e çashtjes, e kanë me na dhanë bashkëveprim sá ma të gjanë per ket rubrikë rë ré.

„Cirka“

BIBLIOGRAFI

Mbërrini në Drejtim t' onë libri :

L' ALBANIE ET L' INVASION TURQUE

au XVe siècle

par ATHANAS GEGAL, O. F. M.

Docteur en sciences historiques

Louvain 1937

(Recension per s' fetermi)

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

LARUKA E TRETUN

(NOVELË)

Rrezet mâ të mbramet e diellit kishin prendue, e nata me cipen e vet të terrshme kishte mblue token mbarë.

Dy vllazen të shkretë, barí malit, kishin mbledhë gjân e vet e i kishin shtî në vathë.

Vendi ishte shum i vetmuem. Stâni mâ i afermi ishte mâ larg se një orë.

Kûr dy vllazent kishin pasë bashkue n' at nâtë gjân, vetem vllau i vogel ishte kënë kujtue se «laruka», lopa mâ e mira e tyne mungote.

I thekun në zember e i tmeruem, nisë me pvetë Kolen, vllân e madh:

— Laruka vall! kû do të jetë?

— E pse — i thotë Kola — a ene s'ká ardhë?

— Jo — i pergjegjet Marashi — s'ká ardhë e tu-tem mjaft se s'ká me ardhë mâ kurr.

— E prá s' na ká mbetë tjeter veç me dalë e me e lypë — thotë Kola, ndrrue në ftyrë prejë një kujtimit të rí e të tmerhem, qí n'at ças i u pershkue neper mënd.

— E mirë — i pergjegjet Marashi — ti rri këtú e ruej stânin e berret e un po shkoj neper imshta e livadhe, me kerkue «laruken» t'ême të dashtunen, e cilla e kishte doke me ardhë gjithmonë ndër mâ të parat

Niset djali e merr rrugen¹ perpjetë, mbas pak kohe bjen në një luginë, mandej del në një kodër e së mbramit, tue hupë mbas soje, zhduket edhe prejë sýve të Kolës.

Kola i shkretë, mbetë vetun te stâni, nonse s' dihte gjâ se mbarë katundi i tij, Shoshi, një ditë perpara, kishte pasë rá në gjak, me gjith ket, në zember të vet ndiete dishka: i bâhej si me pá Marashin e vet, kahë tue u kapë me cuba e tue u kaçafitë me ta, lodhë prejë gjakut e varrësh, bíte dekun ndër duert e tyne.

Tue blue neper mënd këto kujtime, i tmeruem, shkote e vîte, tue u sjellë rreth stanit, porsi i luejtun mendsh.

Kûr qe, pá pritë e pá kujtue, gersasin trí pushkë, të trija per një herë.

Kola i ngratë i ndien, veshtron palë a po ndigjohet ndo'i zâ nieri a por ndo'i brimë, por s'ndiehet tjeter vetem ushtima e malevet, shkaktue prejë krizmes së madhe të këtyne trí pushkve.

Atbotë lën stanin vetun e merr rrugen andej, kahë kishte pá vllân e vet tue u largue.

Hipë më kodër, kalon mbas sajë, por shka me

pá?! «Laruka» e tij, lidhë per një ah, hidhëj e perhidhëj si e terbueme. Ai avitet afer, me një gjysë zembre, por tre hapa para se me mbrrijt te ahi, shef vllân e vet, shtrí per tokë e lá krejt në gjak, vdekun prej tre plumbave, të cilt i kishin rá mu në parzem. Tmerohet e pihet kahë shef kobin e zí, qí e kishte gjetë, e ashtú pa mënd e pá gojë rrzohet edhe ai kulihum permby trupin e vllaut të vet.

Bjeshkatarët të gjith ishin çue në kambë, e tue u drejtue andej, kahë kishte gersitë pushka, gjëjn dy djelmte e vetun të Gjelosh Sokolit, të dekun, njëni prejë pushket e tjetri prejë dhimbet të vllaut.

Me kaq Nikajt kishin marrë gjakun e vet.

Frano Gjellaj

Drëni tu pasqyra e ujit

(PIGNOTTI L.)

Sa brina të bukra! drëni
Vedi me vedi thonte
Falë më ka natyra!
Në pasqyrë të një ujit kah i vronte,
Në museum e njeti 1)
I tyne â i çmueshem vendi.
Po më xêhet ftyra; 2)
Të thata njashtú si krande,
Aspak kambët s'po m' i kande.
Gjithnji sýt ndalun në brina,
Kryet bukur tue e perhidhë,
Rrinte në madhshti t' u kodellë.

Kûr ndijn aty neper mrina
Zagarët kah lehin
Pa pritë qí mo te ja behin,
Në zëmer, krejt gati i fikun,
Vên kambët e prehta, në të vllun;
Njaj pyet tue e dhie shpatit,
Dhamët mos të ja ngulin të ngratit.

Por briant bukuri!
Shkuen t' u ngatrru në per rrëma,
S' punë mallkim as nëma. 3)
Madhshtis si â kënë zakoni,

1) Nder vende të çmueshme.

2) Po kerpnohen.

3) Sa qí u llo mallkimin e i nëmi, nuk bân provë.

Pse levizin planetët në trajtë t' elipsit? *)

Ndoshta asnjë shembull nuk na difton më mirë vështirsinë e madhe, në të cillen ndeshim, kur duem me kuptue ndodhjet fizikale — sa të fjeshta do të jenë — dhe me hetue shkajqet e tyre, se sa idenat e Kepler-it mbi levizjen e planetve. Gjon Kepler, i cili ka vdekë perpara gadi 300 vjetve, ka qenë një prej më të famshemvet dijetarë në matematikë dhe astronomi në botë, tue theme-lue astronominë moderne dhe tue krijue ditunin natyrore theoretike. Ay nuk u mjaftue, si Koper-nikus dhe Grekët e vjeter, me shenimin e levi-zjevet të dukshme të planetve, por vuni edhe per heren e parë pyetjen per shkaqet fizikale të kty-ne. Por pergjegja e ktij qe e gabueme. Ay me-ndoj, si edhe ndoshta shum kush prej këndojsëvet të ksajë perkohshme, që prej diellit rrjedhë një fuqi, e cilla i shtynë planetët në drejtimin e le-vizjës së tyre, njashtu, si p. sh. një qerre do të ngrehet ose shtyhet vazhdimisht, per mos me u ndalë; por ky mendim nuk i pershtatet të vertetës.

Kur një trup, si p. sh. një planetë, levizë në boshq, ku nuk hasë në kundërshtime, b.fj. ajri etj. ay vazhdon rrugen e vet gjithnjë, pa pasë nevojë per një fuqi shtyese, bile perkundrazi, per mos me vazhdue trupi i jonë rrugen e vet, duhet të ve-projë mbi të një fuqi ndaluese. Perveç ksajë rru-ga e një të tillë levizjeje në boshq duhet të jetë e drejtë, dhe në rasë, se nuk është, duhet të jetë një shkak, që e largon trupin nga rruga e drejtë, d. m. th. duhet të prezumojmë të qenunit e një fuqis, që e perkulë rrugen.

*Njashtu të tanë si Assaloni
Mbet keqas vër,
T' u e bâmun qëjt kortâr,*

*Harlisë mos të ndalet s'yni, 4)
Permbi hijeshi:
Mâ e çmueshme do kuptû
Njajo veti,
Dobt qi shkon tue të prû.
Shpesh herë hijeshija,
Të tanë është si e trupit hieja. 5)*

D. Aleksander Sirdani

4) Kurr mos të ndalet s'yni vetun në hijeshi.

5) Qi shduket mejherë.

Në tokë nuk mund t' a gjejmë një shembull të pershtatun, mbasi kundërshtimi i ajrit kadalon dhe ndalë çdo levizje. Me gjith kët mund të for-mojmë një idë, kur verisim një gurë të lidhun në një pë rreth e rreth, pse shpejt kena me vue oroe, që vetem një fuqi e vogel na duhet, per me e mujtë kundërshtimin e ajrit, d. m. th. me mbajtë gurin në levizje, kurse na duhet një fuqi shum më e madhe në drejtimin e penit, per me ndalue, që guri të mos largohet, por të mbajë rrugen rreth qendrës. Në të njajten mnyrë edhe per le-vizjen e planetve nuk është nevojë një fuqi shtye-se, mbasi bahet në boshq, por vetem një fuqi ter-heqëse kah qendra, d. m. th. kah dielli. Si e nga lenë kjo fuqi, që thirret në fizikë fuqi centripeta-le, kena me e pershkrue një herë tjetër. Sot na mjafton me nxanë, që dielli thithë planetët, kur-se n' anen tjetër, si kena thanë sipri, ata kerkojnë me mbajtë rrugen e drejtë, d. m. th. me u largue prej diellit me një fuqi, që e thrasim fuqi centri-fugale. Kshtu pra kena dy fuqina kundërshtuese, të cillët, po të veprojshin në çdo kohë dhe në çdo vend me të njajten dhe të pandrueshem fuqi, ki-shin me shkaktue një levizje, që do t' u bate gjith-monë në të njajten largsi prej qendrës, d. m. th. planetët kishin me levizë rreth diellit në trajten e një rrethi.

Mirë, por një këqyrje e ndodhjeve në natyrë na difton, se një e tillë njirandsi, një e tillë pa-ndrueshmenie fuqishë nuk gjindet. Kur era p. sh. perkulë një pemë, kjo nuk rriu gjithnjë në të njaj-ten gjendje të lakueme, d.m.th. nuk ka një njirand-si të vazhdueshme ndermjet elasticitetit të pemës dhe të fuqis shtyese t' erës, por ajo ka me e per-kulë pëmen deri në kushtin e elasticitetit, qi shkak-ton mandej kthimin e pemës në një gjendje më pak të perkulun, prej të cillës prap e perkulë era, dhe kshtu pëna ka me lunditë aqdej e këndeje rreth ktyne gjendjeve. Një shembull tjetër të një

Shenjim: S' duhet herë jam pretë, pse levizja e planet-vet nuk bahet në trajtë t' një rrethi, por n' atë të një elipsit, dhe kam gjetë jo vetem në popull, por edhe ne t' ashtuquajtinin qark intelektual idenat e të çuditshme. Prandej kam provue, me dhanë me ket artikull një pergjigje mbi ket pyetje, të cillen mund t' a kuptojnë dhe një këndim, pa shkollë. Natyrisht një i tillë spjegim populler mund të bahet vetem në rasë, kur i pershtaten edhe pro-vat matematike dhe fizike.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

të tillë londitjeje rreth gjendjes së njirandsi, na pasqyron një peshë e vume në një shustë. Ajo gjatet deri sa zgjatimi ka kaluar kufirin e elasticitetit, i cili mandej shkatton kthimin në gjendjen e më parshme, deri sa prap fuqija e peshës mbivlen dhe perfiton zgjatimin e shustë. Po t' u bashin të tilla londitje në boshfi, ata nuk kishin me pushue kurr.

Njashtu, si në këto dy shembuj, edhe fuqitë, që veprojnë mbi planetët, d. m. th. fuqija centrifugale dhe centripetale, nuk janë gjithnjë të njajta dhe të barabarta, por ndryshojnë. Po xamë, se një planet për ndonjë shkak e lën rrugën e rrethit dhe i afrohet diellit, d. m. th. bjen kah dielli, si një gurë kah toka, at herë me afrimin e tij kah dielli fuqija terheqëse, e cila mvaret prej largësis, rritet në mënyrë, që planeti bjen gjithnjë më shpejtë e më shpejtë, tue u lakue rruga e tij gjithmonë më fort, pse sa më e vogël është rezja, aq më i lakuem është edhe harku. N' anen tjetër me shtesën e shpejtësis dhe me lakimin e rrethit rritet fuqija centrifugale, e cila tash mbivlen dhe shkakton kështu kthimin e planetit në gjendjen e më parshme, si në shembull t' onë t' elasticitetit shusta e zgjatume prej peshës kthehet në gjendjen normale. Planeti pra largohet prej diellit dhe si një gurë, i hëllun perpjete, kadalon shpejtësin, pse e terheqë toka, ashtu edhe planeti pakson shpejtësin, pse e thithë dielli. Njikohësisht harku i rrugës bëhet më i hapët, pse largësija e planetit prej diellit është më e madhe. Por me paksimin e shpejtësis dhe të hapunit e harkut, paksohet edhe fuqija centrifugale deri sa fuqija centripetale mbivlen, dhe planeti rishtazi fillon me ra kah dielli. Dhe kështu vazhdojnë të dy fuqitë me veprue mbi planetët, tue mbivlehtë herë njana, herë tjetra në mënyrë, që levizjet e planetëve mund të i thrasim edhe londitje rreth një gjendjeje njirandsije.

Elipsi i Venus-it dhe ai i tokës i afrohet trajtës së një rrethit, kurse elipsi i Mars-it dhe ai i Merkurit i largohet. Po pse? Per me i dhanë një pergjegje kësaj pyetje, le të mendojmë, se ndonjë fuqi hëllë një planet në drejtim kah dielli, tue shenjue një cak afer tij. Atë herë dielli nuk ka rasë, me lakue rrugën e planetit, pse në fillim ay bjen gadi kahë dielli, tue i u shtue per shkak të thithunit të atij, gjithnjë shpejtësija, dhe masandej, mbasi ka kaluar n' anen tjetër të diellit, prap rruga e këtij planeti nuk mund të lakohet, pse e ka diellin mprapa. Vetem nga shkak i të thithunit

të diellit shpejtësija e planetit paksohet deri sa ky kthen dhe bjen prap kahë dielli, vetem se tash nuk kalon n' at anë, kahë kishte kaluar perpara, por n' anen tjetër. Kështu mund t' a barasojmë levizjen e atyne planetëve, që kanë një elips shumë ecentrik, gadi me londitjen e një pendulit. Po t' a mendojmë tash të kunderten, d. m. th. që planeti është hëllë larg prej diellit, atë herë ky ka më tepër rasë, me lakue rrugën e planetit, por nuk ka rasë, me ndryshue shumë shpejtësin e tij, në mënyrë që rruga ka me i u afrue trajtës së një rrethi, dhe shpejtësija ka me qenë gadi në çdo vend të rrugës e njinjishme. Per token t' onë p. sh. shpejtësija ndryshon vetem ndermjetë 29 km/sek. dhe 31 km/ëck, ndryshim i mjaftueshem, per me shkurtue dimnin per 7 dit, pse vera, që fillon me 21 Marc, ka 186 dit dhe dimni, që fillon me 23 Shtatuer, ka 179 dit.

Hellmuth Bertram

Problema të zhvillueme

Pyetje — Cilla është smundja më e perhapuna në Shqipëri?

Gjegje — Smundja më e perhapuna në Shqipëri perposë malarjes e tuberkolozit është ajo e poezisë që dita me ditë merr shkas e lshon rrëjë sidomos ndër zëmrat e të rijve.

P. — Po çfarë smundjet është ajo e poezisë?

Gj. — Smundja e poezisë nuk është tjetër veçse të forcimit e dellit të marris që egersohet e egersohet deri sa të pelsasin e... tek! njatje dikuer kerset, e kështu pa tjetër të falë ëmnin poet.

P. — Çka lypet per me u bërë vjerrstari i aftë?

Gj. — Per me u bërë vjerrstari i aftë mjafton që pa prit' e pa kujtue t' i kiejnë kuj kalimerja mos me i ndjekë pëshillet e t' et, por me kapë pënden e mos me lënë demek gjat pa shkruar e pa ngatruar.

P. — E më?

Gj. — Dubet që të lën edhe (e gadi sa s' harrova) më shumë kënda e lapa se arktorë me studjue, e madje edhe shumë më tepër letra me shkruarvite se idë me shokluar.

P. — Kuesi triumfon vjerrstari i aftë?

Gj. — Vjerrstari i aftë triumfon e e shpërthen vulkanin e ndiesisë të veta vetun atëherë kur mos të kenë me se me e kaluar kohen, por vetun pëpunsija i a njallë dishiret e

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

larta të poezisë. Fantazinat e tija janë shi sikurse ato kpurhat e buta që mbas ndo'i shjut bijn' e rriten të gjitha pernjiherë tue lshue rrëjë të shtremaluqueme në plehin që i ushqen.

P. — Po kjo smundje a është e njiuqishme për të gjithë vjershtarët t' onë?

Gj. — Oh! jo; edhe smundja e poezisë sikurse ajo e tuberkulozit është e ndame në tri gradë të ndryshme: e para gradë pershien vjershtarët e shndoshtë (thirren vjershtarë të shndoshtë të gjithë ato kalemgjë që kanë gabue mos me u bërë hamaj gjymrykut) që prejë pëpun-sijet shfresjnë hallet e veta ndër copa letrash; e dyta gradë pershien ato vjershtarë që me të vertetë ndiejnë e shijojnë në mjesh-trinë e rrjedhimin e kumbueshem të poezisë e e treta gradë; (e kjo është e pashmueshme) pershien vjershtarët e rrallë që lëjnë vjershtarë e vdesin poet.

P. — Po a kështu ndodh për të tjerët që të vëqelat e shndoshtë?

Gj. — Mjerisht deri më sot ende nuk është gjetur ndo'i bërë që mund të t' a zbusin ndopak damarët, por si mbas këshilleve të vjershtarëve të gradës së tretë besohet se i vetmi pshtim për to është veji i trashë, më s' a për ato të gradës të dytë mjafton vetun revëndi.

P. — Mirë xhanem, por këto vjershtarët e shndoshtë a shkruajnë vetun për me marrë me të mirë vedin a por edhe për tjerë?

Gj. — Jo more; ato shkruajnë për të madh e për të vogël, për të dieshëm e për malok; madje edhe pretendojnë që veprat e tyre të hapen në kater anët e Shqypnis por mjaft... që t' u botohen.

P. — E ku u shtypin atëherë?

Gj. — Ndër koshat e revistave e të fletoreve që e dinë hollë se ku rrin me shpër poezija e vëlëra e sajë.

Lupi

QORTIM. — Në numrin e mrëmë në poezinë me titull „Lahuta“ vargu i 12të në pjesën e dytë që ka dalë i përkuptueshem prej gabimeve të shtypit kumbon kështu:

E me i batore plumba n' parzëm rrokloj permbys.

FOLKLORE

Anekdotat popullore

Në lëndën e folklores bëjnë pjesë edhe anekdotat të cillat ndihen në gojen e popullit, e që janë jo të hartuara në kohën e tashme, por të lashta. Edhe këta kanë një randësi të posaçme pse, sikurse prallat, lojnat e tjera, ndimojnë me njoftësa më thellë shpirtin e popullit ndër shfaqjet e ndryshme të jetës.

Sod po botojmë një prej kësi anekdotash që janë mbledhë e na u dhane prej Z. Gjon Palokës prej Berdicet.

Ishin tre vllazën me një nanë. Vllau i madh u vëndue rrogtar larg familjes së vet. Në s' a ky ishte larg, des njëri prej dy vllazëve tjerë, edhe e ama; gjithashtu i u bërë dam gjëja e gjall, edhe shpija i u dogj. Shkon tash vllau tjetër me për atë që ishte rrogtar, por s' din si me fillue me i a kallxue mjerimet që i kishin gjetë.

Aj që ishte rrogtar po e pvetë tjetrin si ishinte shpija, e ky i pergjegjë: mirë. Mbas s' a fjalëve tjera, i pari e pretë:

— Po zagarin si e kena?

— Bësa zagari na k' a cofë.

— Po çka e gjetë?

— Paj veç i bani keq pse hangri mishin e e kalit të cofë.

— Po pse, edhe kali n' a paska cofë.

— Po, edhe kali k' a cofë.

— I' o çka pat, morë, kali?

— Drue se e ngarkueme rëndë k' ur i bame morden n' anës.

— Si, n' a k' a dekë nana?

— Po....

— Po çka pat?

— Nanen por mbyti dhimmi i dekës së djalit

— Shka, edhe vllau na k' a dekë?

— Po edhe aj...

— Po na kërkua fikë.

— Bësa s' jena fikë, pse kanë mahalla u lshue me na e fikë zjarmin e shpër por s' mujtne.

— Edhe shpija n' a është djegë?

I shpirti vllë ishte mbetë harf, tue harrue rreziqet që i kallloi i vllai, e tue pritë palë që fati vezash tjetra e kishin gjetë më.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

❖ TUI SHETITË NDER ARA... ❖

Mori e vogla thnegla e jême,
 Fort u knaqa tui t' shique,
 Fort u binda n' mende t' éme:
 Kah' ti krejt po m' giake mue.
 Të gjithë dita t' shkueka n' punë
 Pa pushue, pa marrun frymë;
 Mledhke eokla, mledhke grunë
 Tesh per zheg e tesh per rrymë.
 Marrke fushen, marrke malin
 Tui kalue per rrozga e shtiqe;
 Der' sa fati jet' të falin
 S u trazueke per rreziqe.
 Rake e u rrxueke e prap u çueke,
 Plot hiti e plot gazmend,
 Prap ti rrugen e vijueke,
 Si mos t' kishte ndoll' një send.
 Bubrec'-shkreta; thnegla-vogla,
 Fort u binda e fort më knaqa
 Kah' ti bajshe çufrë e gogla,
 Bár e krande e tjera rraqe:
 Mbi shtat t'and dhet' her' më t' randa,
 Fare t' mdhaja, fare t' giata;
 Me t' than' mendja se te t' bëna
 Nji s e çon der' t' erret nata.
 Nji ka nji prà t' gjitha i mlodhe,
 Nji ka nji me t' shpejt' i çove.
 Moj fisnike, si s u lodhe,
 Si s u kpute e s u disprove! ?
 E një rraj' q' s mund e shkoqe,
 Thaq, se më e lë mbas dore,
 Kúr qe m' thirre dy, trí shoqe
 Edhe shpresen nuk e bore,
 Kur me to prap nuk i a dote
 Por daj m' thirre pes' a gjashtë.
 Kish ta dij se ç' fjalë u fole
 Der' sa rrajen e xuert jashtë.
 A per veti gjithëka mlodhe
 Moj fisnike, e njekaq hoge!
 Pernjimend se vëç u lodhe
 Per konak a per ndoj shoqe?
 Bubrec'-vogla, thnegla e jeme,
 Fort u knaqa tui t' shique

Fort u binda n' mende teme
 Kah' ti krejt' po m' giake mue.
 Ç' se t' bajn' dita e t' erret nata
 Deri n' fyt jam mlue me punë
 Tui pershkue kto letra t' thata:
 Mledhi cokla, mledhi grunë.
 Qe prej shkollës kthehem n' shpí,
 N' bibliotek' tash duhet kqyrë!
 Ndimos, Zot, a ka më zí:
 Jam bá krane e letrë n' ftyrë!
 Tesh një liber, tesh një tjetër,
 Fundi i pun's vëç mos xen vënd;
 Çka kan' than' t' dijshtit e vjetër
 Do t' kerkoj m' e xan' per mend.
 Njizet vjet po mushi i shkreti
 Ç' se fillova e nder duer mora
 Ret Dant t'kthell', sa i kthelltë a deti;
 Shakspearin, lumti dora,
 Se krejt' t'gjall' gjithshka ka qitë;
 Ciceronë, Oridin t' mjerin,
 Qi perpara i kam per ditë
 E Virgilin e Homerin,
 E sá tjer' të kohës s' lashtë,
 Tjer' shkrimtar' e vepra tjera,
 Sá me i pá e pak me dashtë
 Vëç me i njeh' po t' hika mnera.
 Nji ka nji prà rend e rend
 T'gjith i msova, der' sa i mrrihet,
 E prep tjer' m'jan' ngul' nder mend
 Sá kjo mende kurr s' po ngihet.
 Mende shkreta, se ku fure
 Me lexue 'i qind libra n' ditë!
 Po si më t' u sjell' n' kë mure
 S u disprove e s jé merr ite?
 Mori mende, s jé më i thneglë
 E t'gjith shkencat don më i dijtë:
 A q' tjerret t' e jësh veglë
 Po shkrihet jeten e fajtë?
 Bubrec'-vogla, thnegla e jeme.
 Se ç' m' knaqa tui t' shique
 Ç' më fashit çëmren teme:
 Une krejt po t' giakam tý.

Laonik Megal Politi

Per me largue të keq.

— Kû jê more ti! 5 kokrra voe per 2 lek? Janë teper shtrejt!

— Jo aspak, lum zotnija i êm, pse duhet me mendue se nji voe i kushton pulës nji ditë punë.

— Zotnija a është në shpí?

— Po por më ka urdhnuë me ju thanë se nuk është.

— Mirë mjaft; thuej se jam shumë i knaqun qi nuk e kam gjetë.

Tue bâ nji shetí nji ditë jashta gjytetit pásh nji gurë të madh me ket shkrim syprí: „Më sjell n'anë tjetër“. Per seri, me mundë shumë (pse ishte mjaft i madh) e solla. A din çka pásh të shkrueme n'anë tjetër? „Tash më siell prap si kjeçë qi të los edhe me ndo'i tjetër të mârre si ti“.

Dimen, akull, rrugat rrshinë e nji kál rrxohet në rrugë të madhe. Mblidhen gjindja per rreth tue i udhimtë ai kál i shkretë. Por edhe i zoti, tue e rreghe per me e çue në kambë rrxohet kalihum per tokë. Të gjith qeshin. Aj nuk zemrohet, por tue ferkue vendin kû ishte vrá thotë: Rrxohet kali „i shkreti“ rrxohem un... tanë qeshin.

Në nji vizitë njani habitshem, shkon e ulet syprí kapelës bombé të nji zotnis ardhë edhe ai per vizitë.

I zoti i kapelës tanë idhnim i flet atij njerit të habitun, por ky pa u xé aspak, i a ban:

— More zotní, ká edhe mâ keq.

— Si mâ keq?

— Me pasë ndejë mbi kapelë t'ême.

— Çka i mungon nji thiut per me kënë nieri?

— Fjala.

— Krejt e vertetë, pse me kenë se thotë: „Jam thí“, kishte me kenë nieri.

— Si gersasin këto këpucët t'uja? Per gjith hap qi ban duket si me dashtë me thanë: Enë s'jemi pague!

— He lum miku, s'â gjâ ajo fjalë. Me kenë puna kështu, kishte me gersitë edhe gjaketa e ême, pantallonat, kapela, kmisha e tjerat.

Aj. — Sá e bukur jê!

Ajo. — Më vjen keq qi nuk mund të tham un kështu per tÿ.

Aj. — Rrêjë edhe ti si vetë.

Njani qi per kah ana e lezetit të haes nuk i a lête dalë kuej, kje thirrë nji ditë në nji gostë. Per gjith çini qi u ulte në tryes kishte per të thanë;

— Ah! këjo është per qefi t'êm:

Nji per bri, i merzitun e pveti:

— Më fal, po cillat çinija nuk janë per qefi t'and?

— T'a merr mendja, çinijat e shprazia!

Rjo â nji gjâ e vertetë si dÿ e dÿ bâjnë kater — Por nuk është aspak e vertetë se dÿ e dÿ bâjnë gjithmonë kater

— ???

— Dÿ e dÿ munden me bâ edhe njizetedÿ.

— A e njet rojtarin e burgut a?

— Jo.

— Po pse e perhhndete?

— Kush e di se çka mundet me ndodhë.

— Zojë, a doni me bâ nji veper të mirë? Æsht nji grue e shkretë e mbyllun mrendë me pësë fmi, e qi do të mbesin në rrugë të madhe pse s'kanë me pague qirán e shpís.

— Me gjith qéf; qe po ju napë pës frank. Po zotnija e Juej kush jeni?

— Jam i zoti i shpís.

— Msuesi: Cilli kje shkencari qi mâ i pari u kujtue se toka siellet?

— Noehi, zotni msues.

— Duhani është nji helm i kaðalëshem.

— Fort i kaðalëshem. I me gjashtëdhet vjet qi e pí.

Perfundimi i Konkursit Nr. 7

Sado qì zgìdhjet qì na erdhne per ket konkurs nuk kjene aq tē shumta si tjetet herē, — e kjo spjegohet pā tjetet prej vshtirēsīs s' anagramit edhe edhe pse ishte nji gjā krejt e rē per zgìdhsa t' onē, — ky konkurs zgjoj nji interesim shum tē haptē, si domos nder qarqe tē reja zgìdhsash, madje perfundimi kje shum mā i hapēt e i knaqshem se e pritshim na. Po botojmē tē gjitha zgìdhjet qì na kan ardhē, si mbas rradhet tē tē mbrrijtunit, qì kēshtū tē gjith konkurruesave mos t' u shkojē muhdi dām, tē kén rasē me njoftē edhe zgìdhjet e nje-nitjetrit, e, në fund, tē binden edhe permbi vleften e gjykimit t' onē.

Kalò, o Cirka e lehtë, e per popull rreku shum.
(D. Shtjefen Vjerdha — Kallmet)

I. Kel, populli hero pā kulturē rromake s' hecē.
(D. Shtjefen Vjerdha — Kallmet)

II. Ah, Cirk' e lehtë, per popull rreku e mos u lakò.
(Kve. — Shkoder).

V. Po po ec hirē lule rrumllake Por kush te kae...
(Kap. I. Lin Deda — Shkoder).

VI. E cila pelē kullot kore per shum kohē prarue?
(Ndue Lleshi — Shkoder)

VI. Mica lot her-herē, por kur ka kēsule e popull!
(Kristo A. Frasheri — Tiranē)

VII. Mos i hec kur ke pare rotull, ahere ke popull!
(Kristo A. Frasheri — Tiranē)

VIII. Popull „Cirka“ āsht e rē, por ... e kur? me kohē lule
(Adēm Boriçi — Shkoder)

IX Oh e oh, Leka cak i kulturēs per popull, merre.
(Qamil Golemi — Lesh)

X. Popull kē per krah o Cirkē, o shemulla e urtē.
(R. Ulqinaku — Shkoder)

XI. Kush kerkohet per real popullorē. Hulaci.
(Gani Shehi — Shkoder).

XII. Kol, perkraku shokut me pare, percille o ule.
(Marka Cubi — Shkoder)

XIII. Kē per tē pā, o Kol, kūr hec lopa mi rrush e lule.
(Frano Wassa — Tiranē)

XIV. Po, kuer s' lot, Ora hupē; ec e miell, krah perkul.
(M. M. — Addis Abeba (sic))

XV: Kohē, o Lucē, per shkollē, kulturē e perparim.
(Jaçinto Kin Fishta — Shkoder)

XV. Cirka verteh shemllore per kē ká urtí e ú.
(Anagram i fjalëve: Cirka rrevistē e perkohshme kulturele. — Kolē Shtjefni — Shkoder)

Mbas shqyrtimit tē bāmē çmimi i parē i u cak-tue Z. D. Shtjefen Vjerdhēs — Kallmet — Zgìdhja Nr. 1) e çmimi i dytē Z. R. Ulqinakut — Shkoder — (Zgìdhja Nr. IX). Tē parit po i dergojmē çmimin e fituem, e tē dytit i lutemi me na njoftue drejtimin qì t' i dergojmē tē perkohëshmen.

Prej mungesēs sē vëndit i konkursi i ri Nr. 8 mbet m' u botue në numrin e ardhëshem.

REDAKSIJA

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Per çë do veprim noterjal qi mund të keni nevojë drejtonju

NOTERI PUBLIK

Dr. EDUARD SUMA

(i diplomuem në fakultetin e Drejtësis t' Universitetit të Torino-s)

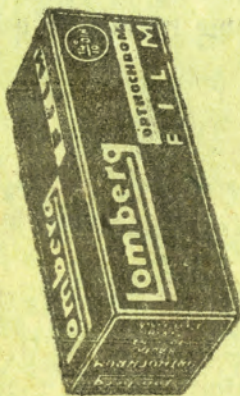
në SHKODER

(Rruga Washington, kundrejtë „Lulishtës Popullore“)

**kû pûnët t' Ueja kan me ju krye perherë me shpejtsi e ndergjie
e keni me pasë të gjitha këshillet qi mund të ju lypen.**

L o m b e r g

tesh mâ po thuej në gjith krahinat e Shqipnis,
si nder kombe tjera, njifen filmat fotografike të
firmës Lomberg

ME KTO DASHU-
NORËT E NATYRËS
RUEJNË KUJTIMET
MA TË KNAQSH-
MET E JETËS SË
TYNE

KUSH S'I NJEF T'I
PROVOJË.
GJINDEN PER SHI-
TJE NDER DYQA-
NET MA TË PARTI
E ÇDO QYTETI
SHQIPNIS

Perfaqshues i pergjithshem per Shqipni

Dedë Jakova - Shkoder

Pulla Shqypënije

ashtû edhe

Pare të vjetëra

blej prej të gjitha llojeve

ZER PRENDUSHI

Shkoder

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)